

De geschiedenis van VKSJ

Inleiding

Het begrip 'jeugd' is van recente datum. Het bestond in de oudheid en de middeleeuwen slechts voor de hogere klassen. De kindertijd duurde zeer kort omdat alle kinderen zeer snel een functie kregen in het economisch proces. Normaal was men eerst drie jaar onder de hoede van en min. Men kreeg ongeveer drie jaar de borst. De volgende drie levensjaren was men thuis en vanaf zijn zesde jaar werd men ingeschakeld als koewachtertje bij de iets oudere kinderen.

Pas vanaf de Romantiek begon men de kindertijd als een eigen levensfase erkennen. Jean-Jacques Rousseau was er de grote voorvechter van.

De wortels van de jeugdbeweging

Jeugdgroepen

In de loop van de 19^e eeuw ontstonden er in verscheidene Europese landen jeugdgroepen die wij kunnen beschouwen als de voorlopers van de jeugdbeweging zoals wij die nu kennen.

In Duitsland kende men vanaf ongeveer 1860 de *Wandervogelbewegung*. Het was een soort wandelclub voor jongeren. Door het feit dat de ontspanning in groep gebeurde en de groep een aantal symbolen en rituelen gebruikte om zich een identiteit te geven, kunnen wij hen beschouwen als een verre voorloper van de jeugdbeweging. Bovendien waren deze *Wandervogelbewegungen* naar de geest van die tijd een beetje averechts tegen de volwassenenwereld gericht. Dit bleek uit het feit dat men dicht bij de natuur wilde leven, anti-autoritair ingesteld was en samen kwam over de sociale klassen heen.

In Groot-Brittannië ontstond de Scouting rond 1890. Baden Powel, de stichter van Scouting, was een militair die in Zuid-Afrika gedurende oorlogen tegen de Blanken, geleerd had kleine jongens in te zetten voor spionage opdrachten: hij leerde ze waarnemen, scouten dus. Daaruit is een eigen dynamiek ontstaan. Jongeren werden samengebracht om te leren zelfredzaam en opmerkzaam in de natuur te zijn. Deze beweging was evenwel niet zo autonoom van de volwassenenwereld. Het behoorde tot de doelstelling van Scouting van jongeren op te leiden tot goed burgerschap. Men kreeg er een goede opleiding om later zijn plaats in de maatschappij te kunnen opnemen.

Ondanks de grote verschillen tussen de *Wandervogelbewegung* en de Scouting hebben beide toch de bedoeling om jongeren samen met leeftijdsgenoten op een georganiseerde wijze te laten ontspanning nemen. Hier stond de **groepsvorming** centraal. Het is een kernbegrip in elke latere jeugdbeweging geworden.

Studentenbewegingen

Een tweede wortel van de jeugdbeweging kan gezocht worden in de studentenbewegingen van de 19^e eeuw. Aan de universiteiten bouwden de studenten een groepsleven uit dat zeer intense momenten kende als de actualiteit ertoe aanleiding bood. Als studenten samenkomen is het om te discussiëren, om ideeën uit te wisselen of te propageren. Het is daarom niet verwonderlijk dat de revolutiejaren van de 19^e eeuw ook de momenten waren waarop de studenten in clubs samenkwamen: 1830, 1848, 1860, 1885...

Ook Vlaanderen kende zijn studentenbeweging o.l.v. Albrecht Rodenbach in 1875. Het jeugdleven stond er natuurlijk centraal, maar het voornaamste kenmerk was de maatschappijkritiek. Via spreekkoren en toneel gaf men lucht aan zijn ideeën. Uit de studentenbeweging van Rodenbach is het Algemeen Katholiek Vlaams Studentenverbond (AKVS) in 1903 ontstaan. DE beweging was actief aan de universiteiten en aan de colleges. Zij ijverden voor een erkenning van de Vlaamse eigenheid in een overwegend Franstalig milieu. Door hun Vlaamse opstelling kwamen zij in het gevaarlijke politieke vaarwater terecht.

In elk geval is er ook iets van de erfenis van de studentenbeweging in de huidige jeugdvereniging gebleven: hun **kritische ingesteldheid**, zo eigen aan de jeugd, kreeg hier zijn sterkste expressie.

Katholieke Actie

In 1921 lanceerde Paus Pius XI een oproep naar de wereld om een nieuwe kerstening van Europa te beginnen. De jongeren zijn de *Milites Christi* luidde het. Zij moesten de stoottroepen van die kerstening vormen. In Vlaanderen was intussen bij de gezagsdragers in Kerk en Staat een angst ontstaan voor het flamingantisme. De Vlaamse eisen werden tijdens en na de eerste wereldoorlog uitgedragen door de Frontbeweging. Een groot deel van die bekommernissen werden overgenomen door het AKVS. Dat het AKVS zo sterk aanwezig was in de Katholieke colleges was de bisschoppen en doorn in het oog. Het jeugdig idealisme wilde zijn een andere oriëntatie geven: van een politiek naar een kerkelijk doel. De Katholieke actie zou de veruitwendiging ervan worden. Men richtte Katholieke Actie groepen op voor alle sectoren en alle standen in de maatschappij. Er was een K.A. voor de arbeidersjeugd (KAJ), de boerenjeugd (KLJ), voor de middenstandsjeugd, de vrouwen en de mannen uit het arbeidersmilieu en het middenstandsmilieu... Zo ontstond er voor de studerende jongeren in 1928 een Katholieke Studentenactie (KSA) en in 1929 een Vrouwelijke Katholieke Studerende Jeugd (VKSJ). De rol van de proosten was in elke Katholieke Actiebeweging erg prominent. Zij waren a.h.w. de 'ideologische leiders van de beweging.

Het is belangrijk voor het vervolg van de geschiedenis om te noteren dat de KSA en de VKSJ die in 1978 één nationale beweging zouden worden van in het begin anders gestructureerd waren. KSA had een eigen verbond per bisdom. Later ontstonden er losse contacten die van het geheel een confederale beweging maakten. VKSJ daarentegen was vanaf de oorsprong unitair met een centrale in Gent en later in Brussel.

De Katholieke Actie is de derde bron van de hedendaagse jeugdbeweging: zijn **christelijke** oriëntatie en inspiratie.

De grote lijnen in de geschiedenis van vKSJ-West

De beginjaren tot 1935

In de beginjaren lag alle nadruk op het vormen van studiekringen bij de studenten aan de middelbare scholen. Een groep stond onder de leiding van iemand uit het laatste jaar en de leden waren beperkt tot de oudste jaren. Regelmatig werden er thema's opgegeven waarover in groep moest nagedacht worden. De grote overtuigingen werden naar de buitenwereld uitgedragen door jaarlijks optochten te houden rond grote leuzen. Alhoewel inhoudelijk gecontroleerd door de proosten en de zusters-assistenten, stond de jeugdbeweging hier zeer dicht bij de studentenbeweging van weleer.

De jeugdbewegingsmethodiek van 1935

In VKSJ West-Vlaanderen werd zeer snel ingezien dat de activiteiten voor scholieren niet beperkt konden blijven tot studiekringen. Reeds vanaf 1933 wilde men er de jeugdbewegingsmethodieken invoeren. Daaronder wordt verstaan het samen leven in groep, op kamp trekken en spelkaders uitwerken rond de thema's die men wilde aanbrengen. De Nationale VKSJ volgde daarin pas vanaf 1939.

Door een wijziging in methodiek werd het ook mogelijk om jongere leden tot de beweging toe te laten. Zo kon men tegen het uitbreken van de tweede wereldoorlog reeds vanaf het beginjaar van de middelbare school lid worden van VKSJ.

In 1941 zette men in West-Vlaanderen een volgende stap naar verjonging door een parallelle beweging op te richten voor kinderen uit de basisschool: de Roodkapjes. Nationaal volgde in 1943. De inspiratie voor de vormgeving van de beweging werd gezocht in het sprookje van Roodkapje. Het uniform bezorgde de meisjes effectief een rood kapje. Niettemin was de inhoud van de beweging trouw aan zijn oorsprong: de Katholieke Actie. Het opvoedingsideaal werd verwoord in het Griekse woord 'doulè' wat dienstbaarheid betekent. Die keuze zegt iets over de visie op de maatschappelijke positie van de vrouw waartoe de jeugdbeweging geacht was zijn leden voor te bereiden. Tegelijk met het verbreden van zijn ledenbestand werkte de beweging aan een verdieping door een vorm van kernwerking op te zetten. Groepsleidsters en andere verantwoordelijken werden samengebracht voor verdiepende vorming.

In 1949 kwam VKSJ met 15.000 leden samen te Brussel. De grote massa, het piekfijne uniform en de discipline getuigden van een sterke inhoudelijke kracht. Het was een hoogtepunt in de werking van de beweging.

'Milieuwerking' vanaf 1955

De jeugd verandert, de tijdsgeest verandert, dus de jeugdbeweging moest op één of andere wijze mee evolueren. Europa had een verschrikkelijk oorlog gekend die iedereen tekende. Niets kon nog verder gaan zoals voorheen. Door de jeugdbewegingsmethodiek dreigde met te verzanden in een louter spelbeweging. Men zocht een nieuwe adem om de missie van de Katholieke Actie waar te maken. Deze vond men in de kernwerking. Iedere leeftijd moest werken in zijn eigen milieu naar de geaardheid van de leeftijdsgroep. De 12-14 jarigen werden genoemd Jong in Milieu (JIM), de 15-16 jarige Samen in Milieu (SIM), en de 17-18 jarige Kristen in Milieu (KIM). Iedere naam hield een eigen opdracht in. De methode van Cardijn werd hier toegepast. Door een *revision de vie*-methode dacht men na over zijn eigen handelen en nam men opdrachten op voor de toekomst. De vergaderingen kende drie momenten: zien – oordelen – handelen. Het was een tijd van kernwerking. Heel typisch waren ook de reizen. VKSJ trok naar Lourdes, organiseerde cruises waar men de *revision de vie* toepaste. Er werden studentenpelgrimages georganiseerd die openstanden voor niet-leden. Al wandelend discussieerde men over onderwerpen met betrekking tot het geloof en de politiek... de studentenbeweging was een stukje herboren.

Maatschappijkritiek vanaf 1965

In de late jaren zestig groeiden tal van initiatieven die expressie waren van de geest van de tijd bij de jongeren van toen. De maatschappijkritiek vormde de hoofdtoon aan de universiteiten. Ook in VKSJ en KSA zocht men naar een vormgeving ervan. Enkele voorbeelden:

De nationale secretariaten lanceerden een acte getiteld 'D..O.....E'. Werken rond **democratie** zou het kernthema worden van de volgende jaren. De +16 werking onderging de grootste wijzigingen. DE groep moest openstaan voor niet-leden, misschien zelfs zichzelf opheffen om efficiënter te kunnen werken aan een democratische ingesteldheid bij jongeren en een maatschappelijk bestel in het algemeen.

De maatschappijkritische stroming kwam in een stroomversnelling door de studentenrevoltes op eigen bodem rond e splitsing van de KU Leuven. De werkgroep schoolgemeenschap werd opgericht met als doel na te denken hoe de school en de jeugdbeweging democratischer konden ingericht worden.

In VKSJ West-Vlaanderen werd de SEIN werking gestart. SEIN staat voor Samen Evangelisch Inzet. Ook hier werd het voortbestaan van de jeugdbeweging in vraag gesteld. Sein kreeg een tijdlang een eigen secretariaat.

In het tijdschrift Inpikker zou elke maand verslag gebracht worden van een politieke daad in de rubriek Fil Rouge. Men ging zich vastketenen aan treinwagons... en beschreef het politieoptreden.

De twee studentenbewegingen KSA en VKSJ werkten sinds die tijd samen. Uiteindelijk werden ze in 1978 gefuseerd.

De maatschappijkritische beweging bracht ook spanningen voort. De jeugdbewegingsmethodiek kwam onder druk te staan. Sommigen pleitten voor de afschaffing van de leeftijdgerichte werking, om meer aandacht te kunnen besteden aan politieke actie. Men zette de milieuwerking verder, maar zonder band met de objectieven van de Katholieke Actie. Zo ontstond er ook spanning rond de christelijke inspiratie van de beweging.

Conflict 1978-1983

De nationale beweging KSA-VKSJ-KSJ heeft bij het begin van de jaren tachtig moeilijke momenten beleefd. De oorsprong van het conflict lag op drie domeinen: de gemengde werking, de maatschappijkritische werking versus jeugdbewegingsmethodiek en versus christelijke inspiratie.

Wat de gemengde werking betreft was niet iedereen opgezet met de nieuwe structuur die de nationale beweging aannam. Men hanteerde immers de centrale bestuursopvatting van VKSJ. In KSA Oost-Vlaanderen en KSA Noordzeegouw verzette men zich tegen deze fusie. Zou ontstonden er feitelijk twee kringen in de beweging: de fusie-groep en de provincialen die wensten autonoom te blijven.

De spanningen liepen zozeer op dat Oost-Vlaanderen zelfs in twee 'werkkringen gesplitst werd: de Peperstraat en de Oostendestraat. De eersten waren de provincialen en de tweede traden toe tot de fusiegroep.

In West-Vlaanderen heeft men de secretariaten van de jongens- en de meisjesbeweging niet gefuseerd. KSA wilde duidelijk autonoom blijven, terwijl VKSJ de traditie had in nationaal verband te werken.

In VKSJ-West ontstond naast de spanning omwille van de nationale structuur nog een tweede: de tegenstelling tussen een maatschappijkritische aanpak en een jeugdbewegingsaanpak werd er zeer scherp gevoeld omwille van de sterke werking van de SEIN-groepen. Dezelfde tegenstelling verborg ook een tegenstelling omtrent de geloofsvisie.

In 1983 wist de nationale beweging een nieuw huishoudelijk reglement op te stellen waarin de beide groepen zich konden vinden. Een fusie werd bezworen, maar het zou nog vele jaren duren vooraleer de dynamiek in de beweging zou terugkeren.

vKSJ-West anno 2005

vKSJ-West heeft zijn V van Vrouwelijk klein geschreven om een openheid naar KSJ groepen, gemengde groepen, duidelijk te maken. vKSJ wil een sterke jeugdbeweging zijn en drukt dit uit door het complexloos dragen van een uniform en te zorgen voor badges en kentekens die lange tijd als paramilitair werden afgeschreven. vKSJ zoekt telkens opnieuw naar een nieuwe inhoud van zijn missie. Dit drukt zich uit in de formulering van het leidingwoord. Ook de christelijke inspiratie blijft een doelstelling in de beweging. Toch is de huidige tijd geen tijd van grote ideologieën. Het groepsleven staat centraal in de werking. Op kamp gaan is een feest. vKSJ drukt zijn doelstellingen uit in vier woorden: kring, kritisch, creatief en kristen. Vier woorden die voor de gelegenheid even met een 'K' worden geschreven. Het is een samenvatting van de oorspong en de ontwikkeling van de jeugdbewegingen in Vlaanderen.

Koen Seynaeve